

*Ігор Володимирович Плавич,
аспірант відділу проблем цивільного,
трудового і підприємницького права
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України
ORCID: 0000-0002-8284-1094*

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФОРМИ ДОГОВОРУ ПОЗИКИ В ЦИВІЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Договір позики є одним із найбільш розповсюджених цивільно-правових договорів, а правове регулювання форми такого договору є одним із актуальних напрямків наукових досліджень. В той же час в науці цивільного права бракує комплексних досліджень правової природи форми договору в цілому та форми договору позики зокрема, що свідчить про необхідність проведення подальших наукових досліджень у цьому напрямку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Формі договору позики були присвячені публікації М. К. Абдулаєва, В. В. Вітрянського, С. С. Занковського, О. В. Кривенди, Д. Д. Луспеника, В. П. Янишена, А. Г. Карапетова та ін. Однак, з моменту опублікування більшості таких публікацій минув тривалий час, а в сучасних публікаціях з цього приводу увагу науковців привертало переважно аналіз законодавства та судової практики щодо використання в цивільному обороті розписки позичальника та інших документів, що посвідчують передання об'єкта позики позичальнику.

Метою статті є дослідження стану правового регулювання письмової форми договору позики, виявлення недоліків його правового регулювання та надання на цій підставі пропозицій щодо вдосконалення норм цивільного законодавства України.

Методи та процедури дослідження. Методологічну основу дослідження становить система загальних та спеціальних методів наукового пізнання. Зокрема, для пізнання структури норм цивільного законодавства, що регулюють форму договору, використовувався діалектичний метод. За допомогою методу системного аналізу проаналізовано поняття «письмова форма» договору позики. За допомогою формально-логічного методу було сформульовані пропозиції щодо вдосконалення законодавчого регулювання письмової форми договору позики. Порівняльно-правовий метод використано при аналізі національного та європейського законодавства, законодавства інших країн про форму цивільно-правових договорів. За допомогою методу тлумачення правових норм здійснено аналіз приписів законодавчих актів за вищевказаною проблематикою.

Основні результати дослідження. Згідно зі ст. 1047 ЦК України договір позики має укладатися у письмовій формі у разі: а) якщо його сума не менш як у десять разів перевищує встановлений законом розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян (170 гривень); б) у випадках коли позикодавцем є юридична особа, – незалежно від суми (ч. 1 ст. 1047 ЦК України). Із вказаного випливає, що письмової форми не потребують договір позики, який укладається між юридичними особами або між юридичною особою та фізичною особою, якщо юридична особа є позичальником, а сума позики не перевищує 170 гривень. Зрозуміло, що на практиці настільки дрібні позики майже не надаються. Однак, вказане привертає до себе увагу з огляду на таке. На думку В. І. Сінаїського, через те, що договір являє собою основний вид юридичної угоди, форма юридичної угоди, по суті і є формою договору [1, с. 313]. Отже, на договір позики як на правочин розповсюджується дія статті 208 ЦК України, яка також визначає, які правочини мають бути вчинені у письмовій формі. Як наслідок цього, виникає питання, чи слід розглядати норми частини першої статті 1047 ЦК України як такі, що є спеціальними по відношенню до норм статті 208 ЦК України, або як певну прогалину у спеціальному правовому регулюванні форми договору позики. Позиції правознавців з цього приводу різняться. На думку одних правознавців, з положень закону вбачається, що проста письмова форма обов'язкова для договору позики тільки у випадках, коли позикодавець – юридична особа, а також в усіх випадках, якщо сума договору позики перевищує встановлений законом

розмір [2; 3, с. 18; 4]. На переконання інших науковців, договір позики за участю юридичної особи має укладатись у письмовій формі незалежно від того, в якості кого виступає юридична особа (позикодавця або позичальника) [5, с. 722; 6]. Отже, виникає питання, чи слід в даному випадку використовувати такий принцип права, як *lex specialis*? На наш погляд, в цьому питанні можна погодитись з А. Г. Карапетовим, який аналізуючи схожі норми статті 808 ЦК Російської Федерації, дійшов висновку, що в такому разі слід бачити не системні неузгодженості позитивного права у цьому питанні, а бачити тут прогалину в спеціальному регулюванні та використовувати для заповнення такої прогалини загальні правила щодо форми правочинів [7, с. 267-268]. Зазначений висновок значною мірою може бути екстрапольований і на норми частини першої статті 1047 ЦК України.

З частини першої статті 1047 ЦК України вбачається, що в ній законодавець встановив більш низький поріг для суми договору позики, що потребує письмової форми, ніж та, що встановлена нормами частини першої статті 208 ЦК України. В той же час слід визнати, що застосування у статтях 208, 1047 ЦК України неоподатковуваного мінімуму доходів громадян як певної змінної величини, яка б мала реагувати на триваючі в Україні інфляційні процеси, себе не виправдала. Незважаючи на галопуючий ріст інфляції в Україні в останні 10 років [8], неоподатковуваний мінімум доходів громадян (17 грн), встановлений в пункті 5 підрозділу 1 розділу XX ПК України з моменту набрання чинності Кодексу, не змінювався. Внаслідок цього, встановлені законодавцем на момент набуття чинності ЦК України суми правочинів, що вимагали письмової форми, в значній мірі знецінились та більш не відповідають сучасним вимогам цивільного обороту. На відміну від вказаного в інших країнах до таких сум встановлені більш зважені вимоги. Наприклад, письмової форми вимагають договори позики у сумі, що перевищує: у Франції 5 000 євро [9, с. 203], у Польщі 1000 злотих [10], у Російській Федерації 10 000 рублів [11], у Казахстані 100 місячних розрахункових показників [12], в Молдові – 1000 молдавських лейв [13]. Зазначене свідчить доцільність внесення змін до ЦК України, з приводу зміни вимог закону до суми договорів, що потребують письмової форми. На наше переконання, зазначену прив'язку до певної кількості неоподатковуваних мінімумів доходів громадян можна було б замінити прив'язкою до іншого більш динамічного змінюваного показника (наприклад, розміру мінімальної заробітної плати або іншої розрахункової величини, яка розраховується при плануванні бюджету та очікуваного розміру інфляції в наступному році), або, як в більшості наведених країн, шляхом фіксації в законі конкретної суми, яку законодавець може за потребою періодично змінювати. Слід також звернути увагу на те, що цивільне законодавство більшості країн ЄС (наприклад, Німеччини, Франції, Люксембургу, Мальти, Іспанії, Португалії, Італії тощо) не містить норм, які б встановлювали спеціальні вимоги до форми договору позики, як не містить їх і цивільне законодавство частини країн колишнього СРСР (наприклад, ст. 716 ЦК Республіки Казахстан [12]). Отже, оскільки договір позики підпадає під дію норм щодо форми правочину, з очевидністю вбачається відсутність існування потреби у наявності в статті 1047 ЦК України норм, які б встановлювали спеціальні вимоги до письмової форми договору позики. На наш погляд, у вказаній статті Кодексу стосовно форми договору позики достатньо була б наявності бланкетної норми, яка б відсилала в цьому питанні до статей 205-209 ЦК України. Зазначене також сприяло би економії законодавчого матеріалу та усувало би певну неузгодженість між нормами статей 208 та 1047 ЦК України, про які йшла мова вище.

Як вже зазначалось, згідно з законом можливим є укладення договору позики за допомогою засобів телекомунікації, у т. ч. мережі Інтернет. Останнє зумовлено і тим, що в Україні паперові та електронні документи мають однакову юридичну силу (ч. 3 статті 7 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг») [14]. Що ж до ЦК України, то згідно зі статтями 205, 207, 639 ЦК України правочин вважається укладеним у письмовій (електронній) формі, якщо сторони домовилися укласти договір за допомогою інформаційно-телекомунікаційних систем. На відміну від цього, норми частини дванадцятої статті 11 Закону України «Про електронну комерцію» визначають електронний договір, що укладений шляхом обміну електронними повідомленнями, підписаний у порядку, визначеному статтею 12 цього Закону, як такий, що за своїми правовими наслідками прирівнюється до договору, укладеного у письмовій формі [15]. Такі відмінності зумовлюють різні погляди науковців з цього приводу. На думку одних науковців, правочини, вчинені із використанням електронних засобів зв'язку, є різновидом письмової форми правочину [16], а на думку інших, слід говорити про те, що електронна форма є такою, що лише прирівнюється за правовими наслідками до письмової форми [17, с. 8]. В свою чергу, з приводу правового регулювання форми договору в

законодавстві іноземних країн можна також визначити два підходи. В законодавстві частини іноземних країн електронні правочини не виділяються в якості окремої форми, але встановлюється, що вони мають таку ж доказову силу, що й паперові документи (наприклад, ст. 1365 ЦК Франції) [18]. На відміну від цього, в ряді іноземних країн законодавець окремо виділяє «електронну форму правочину» (наприклад, ч. 3 §126 НЦУ). § 126а НЦУ встановлює, що якщо передбачена законом письмова форма заміняється електронною, її укладач повинен доповнити волевиявлення власним ім'ям та забезпечити наявність на електронному документі кваліфікованого електронно-цифрового підпису. В такому випадку кожна з сторін повинна відтворити електронно-цифровий підпис під то- жокими за змістом документами у вищевказаному порядку. В свою чергу, використання іншого електронно-цифрового підпису може бути передбачено домовленістю сторін про форму договору (§ 127 НЦУ) [19]. Отже, за загальним правилом, від якого сторони можуть відступити, якщо інше передбачено домовленістю сторін про форму договору (рамковий договір, попередній договір тощо), в Німеччині в цілях гарантованого забезпечення збереження цілісності змісту договору, та можливості ідентифікації його сторін, вимоги до електронної форми договору забезпечуються застосуванням кваліфікованого електронно-цифрового підпису (легальне визначення якого наведено у § 2 Федерального Закону Німеччини «Про підпис (SigG)» [20]. Останній є різновидом електронно-цифрового підпису, що передбачає застосування засобів криптографії. Що ж до України, то як вже зазначалось, частина дванадцята статті 11 Закону України «Про електронну комерцію» прирівнює до договору, укладеного у письмовій формі, лише електронний договір, укладений шляхом обміну електронними повідомленнями, підписаний у порядку, визначеному статтею 12 цього Закону. На відміну від цього, частина друга статті 6 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» відносить до письмової форми договору про надання фінансової послуги договори: а) укладені у вигляді електронного документа, створеного згідно з вимогами, визначеними Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг»; б) укладені шляхом приєднання клієнта до договору, який може бути наданий йому для ознайомлення у вигляді електронного документа на власному веб-сайті особи, яка надає фінансові послуги, та/або (у разі надання фінансової послуги за допомогою платіжного пристрою) на екрані платіжного пристрою, який використовує особа, яка надає фінансові послуги; в) в порядку, передбаченому Законом України «Про електронну комерцію». Вказане свідчить про відсутність належної уніфікації норм законодавства України у вказаній сфері правового регулювання. Отже, на відміну від НЦУ, ЦК України не містить окремих положень щодо порядку укладення договорів в письмовій (електронній формі), а правове регулювання цих відносин здійснює низка спеціальних законодавчих актів (Закони України «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронні довірчі послуги», «Про електронну комерцію», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»), деякі з яких містять розбіжності у питанні письмової (електронної) форми правочину. Вказаний стан правового регулювання вказаних відносин є неналежним, що свідчить про доцільність групування норм щодо порядку укладення правочинів в письмовій (електронній) формі у главі 16 розділу IV ЦК України, як це зроблено в НЦУ.

З приводу письмової форми договору треба зазначити наступне. Під письмовою формою договору не слід розуміти виключно договори, укладені на паперових носіях. Види носіїв інформації історично змінюються (глина, папірус, береста, деревина, пергамент, папір тощо). Для того, щоб виконувати функції документа, той, чи інший носій інформації має забезпечувати її збереження, цілісність документа, ідентифікацію його авторів тощо. Що ж до письмової форми договору, то остання з точки зору етимології цього терміна походить від терміна «письмо», яке є способом фіксації смислових та мовних засобів вираження волевиявлення особи. Отже, в даному випадку мова йде про певний спосіб збереження та передання інформації за допомогою букв, ієрогліфів (на будь-якій мові), цифр, або будь-яких знаків та символів, які можуть бути нанесені за допомогою хімічних сполук (чорнила, туш, фарба), механічного нанесення (різання, штампування, гравірування тощо), або в електронній формі (розміщена на сайті, або у електронному повідомленні інформація, зафіксована у вигляді електронних даних, які можуть бути створені, передані, збережені і перетворені електронними засобами у візуальну форму), значення яких відомо особам, що його використовують. З огляду на вказане договором у письмовій формі є договір, зміст якого містить умови (інформацію), викладену у вищевказаний спосіб, який не залежить від конкретного виду носія інформації, та гарантовано забезпечує збереження цілісності змісту договору, та дають

можливість ідентифікувати його сторони. Зазначимо, що саме такий підхід є характерним для сучасного цивільного законодавства Франції (ст. 1365 ЦК Франції) та Німеччини (ст. 126b НЦУ). Тому вважаємо, що договір укладений, за допомогою електронних засобів, охоплюється письмовою формою договору як правочину, а посилання в законі на те, що електронна форма договору прирівнюється до письмової форми договору є недоцільним.

Висновки. Під договором у письмовій формі слід розуміти договір, зміст якого становлять умови, викладені сторонами за допомогою букв, ієрогліфів, цифр, або будь-яких знаків та символів, які можуть бути нанесені за допомогою хімічних сполук, механічно, містяться на сайті або у електронному повідомленні, яка не залежить від конкретного виду носія інформації, гарантовано забезпечуючи збереження цілісності змісту договору та можливість ідентифікувати його сторони. Норми статті 1047 ЦК України, які регулюють форму договору позики, є недосконалими та потребують внесення змін, спрямованих на вилучення із Кодексу спеціальних положень щодо письмової форми вказаного договору, що є відмінними від положень статті 208 ЦК України. В свою чергу, через недосконалість норм статті 208 ЦК України, в останніх посилання на неоподатковуваний мінімум доходів громадян доцільно замінити на інший показник, який змінюється з більшою періодичністю та більшою мірою реагує на існуючі в країні інфляційні процеси. Стан правового регулювання в Україні порядку укладення договору за допомогою електронних засобів зв'язку є теж неналежним, що свідчить про доцільність групування основних норм щодо порядку укладення таких правочинів у главі 16 розділу IV ЦК України.

Список використаних джерел

1. Синайский В. И. Русское гражданское право. М. : Статут. 2002. 638 с.
2. *Договір позики*. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_20084; Цивільне право : підручник: у 2 т. / за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Харків: Право, 2011. Т. 2. URL: <http://uristinfo.net/2010-12-27-04-58-59/266-tsvilne-pravo-t2-viborisova-ta-in/8557-dogovir-poziki.html> (дата звернення: 02.05.2021).
3. *Луспенник Д. Д.* Договір позики: деякі питання теорії та судової практики. Вісник Верховного суду України. № 4(128). 20. С. 16-24 с.
4. *Янищен В. П.* Договір позики: спірні питання форми та предмета. Теорія і практика правознавства. Вип. 2 (8) / 2015. URL: <file:///D:/Downloads/63828-Article%20Text-131540-1-10-20160321.pdf> (дата звернення 15.04.2021р.).
5. *Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : у 2 т./ За від. редк. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнєцової, В. В. Луця. К. : Юрінком Інтер. 2005. Т. II. 1088 с.*
6. *Цивільне право України. Особлива частина : підручник / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової, Р. А. Майданника. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2010. URL: <https://westudents.com.ua/knigi/480-tsvilne-pravo-ukrani-osobliva-chastina-dzera-ov.html> (дата звернення: 02.05.2021).*
7. *Заем, кредит, факторинг, вклад и счет: постатейный комментарий к статьям 807–860.15 Гражданского кодекса Российской Федерации / Отв. ред. А. Г. Карапетов. Москва. М-Логос, 2019. 1282 с.*
8. *Індекс інфляції з 2000 по 2021 рр.* URL: https://bankchart.com.ua/spravochniki/indikator_rynka/inflation_index (дата звернення: 02.05.2021).
9. *Вершинина Е. В., Стахеева Ю. А.* Условия действительности сделки в России и Франции: сравнительно-правовой анализ. Вестник МГИМО Университета. 2013. № 5 С. 197-205.
10. *Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny.* URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19640160093> (дата звернення: 02.05.2021).
11. *Гражданский кодекс Российской Федерации. Часть вторая.* URL: <http://base.garant.ru/10164072/150f03b869850cca4c5c233ccse3ab78/> (дата звернення: 02.05.2021).
12. *Гражданский кодекс Республики Казахстан. Часть вторая.* URL: http://continent-online.com/Document/?doc_id=30397878#pos=2677;-20 (дата звернення: 02.05.2021).
13. *Гражданский кодекс Республики Молдова. Часть вторая.* URL: http://continent-online.com/Document/?doc_id=30397878#pos=2677;-20 (дата звернення: 02.05.2021).
14. *Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг».* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 02.05.2021).
15. *Закон України «Про електронну комерцію».* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text> (дата звернення: 02.05.2021).
16. *Блажівська Н. Є.* Електронні правочини в цивільному праві України: автореф. дис. ... кан. юрид. наук: 12.00.03/Н. Є. Блажівська. – Київ, 2013. URL: <https://mydisser.com.ua/catalog/view/6/44/16760.html>. (дата звернення: 02.05.2021).

17. Бірюков В. Письмові правочини за законодавством Польщі (від традиційних до електронних)/В. Бірюков. Підприємництво, господарство і право. 2003. № 4. С.79-82.
18. *Code civil*. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006070721/>(дата звернення: 02.05.2021).
19. *Bürgerliches Gesetzbuch*. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/_126a.html(дата звернення: 02.05.2021).
20. *Signaturgesetz* – SigG.URL: <https://www.buzer.de/sl.htm?g=Signaturgesetz&f=1>(дата звернення: 02.05.2021).

References

1. *Synayskyy V. Y. Russkoe hrazhdanskoe pravo*. M. : Statut. 2002. 638с.
2. *Dohovir pozyky*. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_20084; Tsyvil'ne pravo: pidruchnyk : u 2 t. / za red. V. I. Borysovoyi, I. V. Spasybo-Fatyeyevoyi, V. L. Yarots'koho. Kharkiv: Pravo, 2011. T. 2. URL: <http://uristinfo.net/2010-12-27-04-58-59/266-tsivilne-pravo-t2-viborisova-ta-in/8557-dogovir-poziky.html> (data zvernennya: 02.05 .2021) /
3. *Luspenyk D. D. Dohovir pozyky: deyakі pytannya teoriiy ta sudovoyi praktyky*. Visnyk Verkhovnoho sudu Ukrainy. № 4 (128). 20. С.16-24s .
4. *Yanyshen V. P. Dohovir pozyky: spirni pytannya formy ta predmeta. Teoriya i praktyka pravoznavstva*. Vyp. 2 (8) / 2015. URL. fayl: /// D: /Zvantazhyty / 63828-Article%20Text-131540-1-10-20160321.pdf (data zvernennya 15.04.2021r.).
5. *Naukovo-praktychnyy komentar Tsyvil'noho kodeksu Ukrainy: u 2 t. / Za vid. redk. O. V. Dzery (ker. avt. kol.), N. S. Kuznyetsovoyi, V. V. Lutsya. K. : Yurinkom Inter. 2005. T.II.1088 s.*
6. *Tsyvil'ne pravo Ukrainy. Spetsial'na chastyna : pidruchnyk / za red. O. V. Dzery, N. S. Kuznyetsovoyi, R. A. Maydanyka. 3-tye vyd., Pererob. i dopov. Kyiv : Yurinkom Inter, 2010. URL: https://westudents.com.ua/knigi/480-tsivilne-pravo-ukrainsk-osobliva-chastina-dzery-ov.html* (data zvernennya: 02.05.2021).
7. *Zaem, kredyt, faktorynh, vklad ta rakhunok: postateynnyy komentar do statey 807–860.15 Hrazhdans'koho Ratysdans'koho Ratysdans'koho Rasyds'koho radiolokatsiynnyy komentar do statey 807–860.15 Hrazhdans'koho Ratysdans'koho Ratydysiy red. A. H. Karapetov. Moskva. M-Lohos, 2019. 1282 s.*
8. *Indeks inflyatsiyi z 2000 po 2021 rr.*URL: [https://bankchart.com.ua/spravochniki/indikatory_rynka/inflation_index\(data zvernennya 15.04.2021r.\)](https://bankchart.com.ua/spravochniki/indikatory_rynka/inflation_index(data zvernennya 15.04.2021r.)).
9. *Vershynyna E. V., Stakheeva YU. A. Uslovyia diysnosti uhod Rosiyi iz Frantsiyeyu: porivnyal'no-pravovyy analiz. Vestnyk MHYMO Unyversyteta. 2013. № 5 S. 197-205.*
10. *Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny*. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19640160093>(data zvernennya 15.04.2021r.).
11. *Hrazhdans'kyy kodeks Rosiys'koyi Federatsiyi. Chast' vtoraya*. URL: <http://base.garant.ru/10164072/150f03b869850cca4c5c233ccce3ab78/>(data zvernennya: 02.05.2021).
12. *Hrazhdans'kyy kodeks Respubliki Kazakhstan. Chast' vtoraya*. URL: http://continent-online.com/Document/?doc_id=30397878#pos=2677;-20(data zvernennya: 02.05.2021).
13. *Hrazhdans'kyy kodeks Respubliki Moldova. Chast' vtoraya*. URL: http://continent-online.com/Document/?doc_id=30397878#pos=2677;-20(data zvernennya: 02.05.2021).
14. *Zakonu Ukrainy «Pro elektronni dokumenty ta elektronnyy dokument»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>(data zvernennya: 02.05.2021).
15. *Zakon Ukrainy «Pro elektronnu komertsyiu»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>(data zvernennya: 02.05.2021).
16. *Blazhivs'ka N. YE. Yelektronni pravochyny v tsyvil'nomu pravi Ukrainy : avtoref. dys. ... kan. yuryd. nauk: 12.00.03 / Kyiv, 2013.*URL: <https://mydisser.com.ua/catalog/view/6/44/16760.html>. (data zvernennya: 02.05.2021).
17. *Biryukov V. Pys'movi pravochyny shchodo zakonodavstva Pol'shchi (vid tradytsiynykh do elektronnykh) / V. Biryukovstvo Pol'shchi (vid tradytsiynykh do elektronnykh) / V.Biryukovppiridovovotrovovo Pindovovoty 2003. № 4. S.79-82.*
18. *Tsyvil'nyy kodeks*. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006070721/>(data zvernennya: 02.05.2021).
19. *Bürgerliches Gesetzbuch*. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/_126a.html(data zvernennya: 02.05.2021).
20. *Signaturgesetz* – SigG.URL: <https://www.buzer.de/sl.htm?g=Signaturgesetz&f=1>(data zvernennya: 02.05.2021).

Плавич І. В. Проблеми правового регулювання форми договору позики в цивільному законодавстві України

У статті автором досліджується правове регулювання форми договору позики як правочину та документа. При дослідженні письмової форми договору позики автор доводить, що під письмовою формою договору слід розуміти договір, зміст якого становлять умови, викладені за допомогою букв, ієрогліфів, цифр, будь-яких знаків та символів, які можуть бути нанесені за допомогою хімічних сполук або механічно, або викладені у електронному документі, яка не залежить від конкретного виду носія інформації, гарантовано забезпечує збереження цілісності змісту договору та дає можливість ідентифікувати його сторони. За результатами проведеного дослідження автор

пропонує внесення низки змін до цивільного законодавства, спрямованих на вдосконалення правового регулювання форми договору позики, включаючи як зміни до норм ЦК України, що регулюють письмову форму договору позики, так і зміни до норм Кодексу, що регулюють письмову форму правочинів тощо.

Ключові слова: договір, правочин, документ, форма договору, форма правочину, форма документа.

Plavych I. V. Problems of legal regulation of the form of the loan agreement in the civil legislation of Ukraine

In the article the author investigates the legal regulation of the form of the loan agreement as a transaction and a document. In examining the written form of the loan agreement, the author argues that the written form of the agreement should be understood as a contract whose content is information expressed in letters, signs, numbers, hieroglyphs, or any signs and symbols that can be applied by chemical compounds or mechanically, the value of which is known to persons who use it, which does not depend on the specific type of media, is guaranteed to ensure the integrity of the content of the contract, and allow to identify its parties. In the article the author proves the imperfection of the norms of Article 1047 of the Civil Code of Ukraine. According to the author, not only the effect of Article 1047 of the Civil Code of Ukraine on the form of the loan agreement applies to the loan agreement as a transaction, but also the effect of Articles 206 and 208 of the Civil Code of Ukraine on the written form of the transaction. In order to save legislative material and eliminate inconsistencies between the provisions of Articles 208 and 1047 of the Civil Code of Ukraine, the author proposes amendments to remove from Article 1047 of the Civil Code of Ukraine special rules on the written form of this agreement, which are different from Article 208 of the Civil Code. In turn, due to the imperfection of Article 208 of the Civil Code of Ukraine, in terms of the amount of the contract, which requires a written form, the author proposes to replace the reference in this article of the Code to the tax-free minimum income for another indicator that changes more frequently, and more responsive to existing in the country inflation or by fixing in law a specific amount, which the legislator may periodically change if necessary. The author also considers the state of legal regulation in Ukraine of the procedure for concluding a contract by electronic means of communication. Given their imperfection, the author considers it appropriate to group the basic rules on the procedure for concluding such transactions in Chapter 16, Section IV of the Civil Code of Ukraine. The author also considers it inexpedient to have in part twelve of Article 11 of the Law of Ukraine «On Electronic Commerce» norms that equate an electronic agreement concluded by exchanging electronic messages to an agreement concluded in writing.

Keywords: contract, transaction, document, contract form, transaction form, document form.

DOI: 10.33663/2524-017X-2021-12-51

УДК 340.1

*Юрій Іванович Сверба,
аспірант відділу теорії держави і права
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України
ORCID: 0000-0002-4846-7684*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ ЯК ОБОВ'ЯЗКОВИЙ АТРИБУТ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Постановка проблеми. Існуючий та справедливий запит суспільства на комплексну судову реформу задля утвердження правової держави вимагає аудиту ефективності і суміжних правових інститутів, які покликані, зокрема, забезпечувати доступність такого правосуддя. На фоні фрагментарності, а інколи і одночасної суперечності законодавчих ініціатив, постає гостра необхідність на створенні доктринального підґрунтя задля стратегічного розвитку правових інститутів України. Саме це і зумовлює подальші наукові пошуки у сфері забезпечення доступу до правосуддя як обов'язкового атрибуту правової держави.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі аспекти права на доступ до правосуддя досліджувалися в працях В. О. Бурого, І. О. Верби, А. В. Лужанського, Д. Д. Луспеника, І. Я. Мо-